Position paper

ANA MARIA BOROMISA

Energetska tranzicija- bez građana?

Obnovljivi izvori energije ključni su za postizanje klimatske neutralnosti i energetske neovisnosti. Europski zeleni plan i Program oporavaka i otpornosti EU postavljaju okvir politika za sve države članice EU. Provedba energetske tranzicije nije upitna, pitanje je kako će se odvijati i tko će od nje imati najviše koristi; tko će i kako koristiti milijune eura usmjerenih iz Brisela: vlada, velika poduzeća koja već dominiraju tržištem, mala poduzeća, novi poduzetnici, inovatori ili svi zainteresirani građani?

Zakoni koje je krajem 2021. usvojio Hrvatski sabor otvaraju pitanja kvalitete transponiranja EU direktiva i uloge građana u energetskoj tranziciji[1]. Analiza zakona i diskusije sa dionicima (nevladinim organizacijama, lokalnim vlastima, predstavnicima ministarstava, akademske zajednice i industrije) dovode do sljedećih zaključaka: novi zakoni ograničavaju mogućnosti građanima da sudjeluju u energetskoj tranziciji, samostalno i udruživanjem u energetske zajednice građana.[2] Administrativni i pravni propisi stvaraju prepreke djelovanju energetskih zajednica. Neke odredbe direktiva doslovno su preuzete, bez prilagodbe lokalnim uvjetima i provedbenih mehanizama. Neujednačene definicije i suprotstavljeni zahtjevi mogli bi dovesti do različitog tumačenja i interpretacije, što smanjuje pravnu sigurnost i otvara mogućnosti za pogodovanje/korupciju.

Takvi zakoni u snažnom su kontrastu s ciljevima RED II i IMED direktive. Glavne prepreke koje se odnose na energetske zajednice građana odnose se na (i) pravni oblik energetskih zajednica građana (ii) geografskog područja na kojima mogu djelovati (iii) ograničenja članstva i (iv) komplicirane i skupe procedure, neprikladne za male organizacije:

i.) Energetske zajednice građana moraju biti nevladine organizacije. Direktiva (EU) 2019/944 o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije (IEMD) ne ograničava oblike neprofitnih organizacija koje se mogu uspostaviti, pa to mogu biti, primjerice, društveni poduzetnici.

ii. a) Energetske zajednice građana uspostavljaju se na području samo jedne lokalne samouprave (JLS), općine ili grada, a njih je u Hrvatskoj više od 500.

b) Dijeljene električne energije moguće je samo na području iste niskonaponske trafostanice (kojih je u Hrvatskoj više od 26.000), a mogućnost dijeljenja energije iz obnovljivih izvora za aktivne kupce

[1] Radi se o Zakonu o tržištu električne energije (NN 111/21), kojim se u hrvatsko zakonodavstvo preuzima Direktiva (EU) 2019/944 o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište električne energije (IEMD, 2019/944), i Zakonu o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji (NN 138/2021) kojim se preuzima Direktiva 2018/2001 o promicanju uporabe energije iz obnovljivih izvora (Renewable Energy Directive (RED II, 2018/2001).

[2] Energetske zajednice građana (a ovdje ponekad koristimo i kraći naziv energetske zajednice) dobrovoljne su neprofitne pravne osobe uspostavljene na lokalnoj razini sa svrhom proizvodnje, distribucije, opskrbe, agregacije, skladištenja i korištenja energije. Energetska zajednica građana ne treba se zamijeniti s istoimenom međunarodnom organizacijom - Energetskom zajednicom. Više o Energetskoj zajednici vidjeti na https://www.energy-community.org/

ograničena je na zgradu ili stambeni kompleksu blok, što radikalno smanjuje potencijal dijeljenja, čak i na području malih naselja.

iii. Postoje značajna ograničenja za sudjelovanje u energetskoj zajednici građana: samo jedna jedinica lokalne samouprave može biti članom energetske zajednice; mogućnost članstva građana ovisi o vlasništvu priključka i o mjestu stanovanja. Nije jasno radi li se o prebivalištu ili boravištu. Pravila vezana uz sudjelovanje malih i srednjih poduzeća u energetskim zajednicama nejasna su, a definicije u Zakonu o tržištu električne energije drugačije od onih u Zakonu o računovodstvu.

iv. Potrebni pravni i administrativni postupci kompliciran su i skupi, a moraju ih provesti male neprofitne organizacije: energetske zajednice moraju se upisati u Registar neprofitnih organizacija (zbog načina na koji vode knjige); ishoditi dozvolu za obavljanje energetske djelatnosti (od Hrvatske energetske regulatorne agencije -HERA) i upisati se u registar energetskih zajednica građana koje vodi HERA.

i. **Energetske zajednice građana** moraju biti pravne osobe i imaju obvezu vođenja računovodstva po pravilima koje određuju financijsko poslovanje i računovodstvo neprofitnih organizacija[3]. Isključeni su društveni poduzetnici i zadruge, čime se prednost daje udrugama.

ii. a) U Hrvatskoj je ukupno 555 jedinica lokalne samouprave, i to 428 općina (64% sa manje od 3000 stanovnika, a 37 općina s manje od 1000 stanovnika[4]) i 127 gradova (od kojih 70% s manje od 15.000 stanovnika). Malen broj stanovnika u kombinaciji s nedostatkom kapaciteta jedinica lokalne samouprave da provode decentralizirane funkcije značajno ograničava mogućnost i opravdanost uspostave energetskih zajednica građana. Na otoku Krku, koji ima ambiciozne ciljeve vezane uz klimatsku neutralnost, sedam je jedinica lokalne samouprave.

b) Razmjena energije dozvoljena je samo među članovima energetske zajednice građana povezanih na istu niskonaponsku trafostanicu. U Hrvatskoj je 26.293 transformatorskih stanica 10(20)/0,4 kV[5], pa je mogućnost razmjene energije jako ograničena. Razmjena obnovljive energije dozvoljena aktivnim kupcima u u istoj zgradi ili stambenom kompleksu, pod uvjetom da se priključuju na niskonaponski vod zajedničke srednjonaponske distribucijske trafostanice. Ovo ograničenje onemogućava dijeljenje energije u ruralnim područjima.

Aktivnosti energetskih zajednica građana/zajednica obnovljive energije

Aktivnosti na tržištima električne energije obavljaju se kao javne usluge ili kao tržišne djelatnosti. Formalno, energetska zajednica građana može sudjelovati na svim tržištima električne energije izravno ili putem agregiranja (u proizvodnji električne energije, opskrbi, skladištenju, i u pružanju drugih energetskih usluga). Energetske usluge nisu određene, a mogle bi se tumačiti kao (i) energetske

[3] Prema Zakonu kojim se uređuje financijsko poslovanje i računovodstvo neprofitnih organizacija (NN 121/14)

[4] Podaci se odnose na popis iz 2011.

[5] Prema podacima HEO ODS-a (2020) u Hrvatskoj ima 26.293 trafostanica 10(20)/0,4 kV https://www.hep.hr/ods/UserDocsImages//publikacije/godisnje_izvjesce//godisnje2020.pdf, na str. 37

djelatnostima koje se pružaju kao javne usluge, i (ii) usluge poput upravljanja potrošnjom, usluge energetske učinkovitosti, usluge punjenja za električna vozila i sl. Za obavljanje druge kategorije usluga nije potrebna dozvola, te ih mogu obavljati poduzetnici i neprofitne organizacije. Međutim, takvi poduzetnici i fizičke osobe (obrtnici) ne smiju biti aktivni kupci[6]. Aktivni kupci, zajednice obnovljive energije, potrošači vlastite obnovljive energije i potrošači vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički mogu obavljati aktivnosti koje se tiču:

- Trošenja ili skladištenja električne energije proizvedene u vlastitom prostoru smještenom unutar definiranih granica ili
- Prodaje električne energije koju sam proizvodi ili
- Sudjelovanja u pružanju fleksibilnosti ili
- Sudjelovanja u programima energetske učinkovitosti

Uvjet je da im te djelatnosti nisu primarna trgovačka ili profesionalna djelatnost (vidjeti čl. 3, točka 5 i točka 21 Zakona o tržištu električne energije).

Zakon eksplicitno navodi da energetske zajednice građana mogu sudjelovati u uslugama punjenja električnih vozila vlasnika udjela odnosno članova energetske zajednice građana. Nije jasno je može li član energetske zajednice građana pružati takve usluge i nečlanovima. Npr. smije li autopraonica ili restoran nuditi usluge punjenja električnih vozila svojim klijentima. Različito tumačenje moglo bi dovesti do nejednolike primjene i otvoriti prostor za korupciju.

Dijeljene električne energije nije navedeno među aktivnostima energetskih zajednica građana, ali su ograničenja za ovu aktivnost eksplicitna. Dijeljene energije moguće je jedino za članove zajednice spojene na istu transformatorsku stanicu 10(20)/0,4 kV (kakvih u Hrvatskoj ima više od 26000). Osim toga, ograničena je ukupna priključna snaga u smjeru predaje električne energije u mrežu na obračunskim mjernim mjestima vlasnika udjela odnosno članova energetske zajednice građana na najviše 80% ukupne priključne snage u smjeru preuzimanja električne energije. Ovo ograničenje ugrađeno je u definiciju potrošača vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički; taj je potrošač skupina koja se sastoji od barem dva potrošača vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički i koji su smješteni u istoj zgradi ili stambenom kompleksu, pod uvjetom da se priključuju na niskonaponski vod zajedničke srednjonaponske distribucijske trafostanice. Ovo ograničenje, koje bi se možda tehnički i moglo obrazložiti za tržište električne energije, propisano je za potrošače vlastite obnovljive energije, bez obzira radi li se o električnoj ili drugim vrstama energije (npr. toplinskoj).

Aktivnosti energetske zajednice građana i zajednice obnovljive energije trebale bi biti koherentne. Prema definiciji energetske zajednice građana, članstvo u njoj otvoreno je za mikro i mala poduzeća. Definicija zajednice obnovljive energije sadržana u RED II (2. 16) izravno je, bez prilagodbe prenesena u Zakon (čl 4. točka 2 (63):

„Zajednic**a** obnovljive energije **su** pravne osobe koje ispunjavaju sljedeće uvjete: koje su, u skladu s **primjenjivim nacionalnim pravom**, utemeljene na otvorenom i dobrovoljnom sudjelovanju, neovisne i pod stvarnim nadzorom dioničara ili članova smještenih u blizini projekata energije iz obnovljivih izvora kojih je ta pravna osoba vlasnik ili ih ona razvija, čiji su dioničari ili članovi fizičke osobe, mala i srednja poduzeća ili jedinice lokalne ili područne (regionalne) samouprave, te čija je prvotna svrha pružiti okolišnu, gospodarsku ili socijalnu korist zajednice za svoje dioničare ili članove ili za lokalna područja na kojima djeluje, a ne financijska dobit.“

[6] Za tumačenje pojedinih pojmova, uključujući aktivnih kupaca, vidjeti dodatak.

Prema toj definiciji, u zajednicama obnovljive energije mogu sudjelovati i srednja poduzeća.[7] S druge pak strane, prema članku 52 Zakona o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji članstvo u zajednici obnovljive energije otvoreno je krajnjim kupcima, posebno kupcima iz kategorije kućanstvo. Mogućnost sudjelovanja privatnih poduzeća moguća je pod uvjetom da im to nije primarna komercijalna ili profesionalna djelatnost. Nije definirana veličina poduzeća koja može sudjelovati, pod kojim uvjetima *javna* poduzeća mogu sudjelovati i koji se kriteriji primjenjuju da bi se poduzeće smatralo privatnim. Kako su definicije mikro, malo i srednjih poduzeća u Zakonu o tržištu električne energije drugačija od definicija u Zakonu o računovodstvu (vidjeti Tablicu 1), nejasno je što je primjenjivo nacionalno pravo (Zakon o računovodstvu ili Zakon o tržištu električne energije).

Geografsko područje djelovanja

Aktivni kupci mogu djelovati „u vlastitom prostoru smještenom unutar definiranih granica“, bez pobližeg objašnjenja tko i na temelju kojih kriterija definira granice, te što se smatra vlastitim prostorom (nadpolovični vlasnički udjel ili neki drugi kriterij).

Potrošači vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički su najmanje dva potrošača i smješteni su u istoj zgradi ili stambenom kompleksu, pod uvjetom da se priključuju na niskonaponski vod zajedničke srednjonaponske distribucijske trafostanice. Time su isključene mogućnosti zajedničkog djelovanja više potrošača koji nisu u urbanim sredinama (npr. nekoliko obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava).

- budu otvorene za prekograničnо sudjelovanje. U Hrvatskoj je takva mogućnost isključena, a nacionalno sudjelovanje ograničeno je na vrlo maleno geografsko područje
- budu ovlaštene imati u vlasništvu, uspostavljati, kupovati ili iznajmljivati distribucijske mreže te njima samostalno upravljati. Ovo je u Hrvatskoj izričito onemogućeno. Energetske zajednice građana ne mogu imati u vlasništvu niti upravljati elektroenergetskom distribucijskom mrežom.

Energetske zajednice građana, prema Zakonu o tržištu električne energije, obvezne su voditi knjige po propisima koji reguliraju računovodstvo neprofitnih organizacija. S druge strane, iz Zakona o regulaciji energetskih djelatnosti proizlazi Odluka o načinu i postupku vođenja razdvojenog računovodstva energetskih subjekata (NN 111/2018). Po tim odredbama, energetski subjekti dužni su voditi poslovne knjige i sastavljati financijske izvještaje u skladu s odredbama Zakona o energiji, zakona kojima se uređuju pojedina tržišta energije odnosno zakona kojim se uređuje pojedini energetski sektor, pozitivnim propisima o **računovodstvu poduzetnika**. To kumulativno nije moguće.
Vezano uz ishođenje dozvola, nisu još definirani postupci ishođenja dozvole za organiziranje energetske zajednice. Naknada za ishođenje dozvole za trgovanje električnom energijom je 10.000 kn (+PDV), a osim jednokratne naknade, energetski subjekti plaćaju 0.05% ukupnoga godišnjeg prihoda od prodaje roba i/ili usluga koji su u prethodnoj godini ostvarili s osnove obavljanja energetske djelatnosti temeljem dozvole za obavljanje energetske djelatnosti koju izdaje Hrvatska energetska regulatorna agencija. Uzimajući u obzir ograničene mogućnosti razmjene energije, usko geografsko područje djelovanja i nemogućnost obavljanja profitnih aktivnosti, upitno je mogu li se energetske zajednice građana generirati dovoljni financijski kapacitet da bi se mogle djelovati.
Konačno, obveza energetske zajednice građana da se upiše u registar energetskih zajednica građana koji vodi Agencija, nakon što se od iste Agencije ishodi dozvola čini se nepotrebnim birokratskim

[7] Za razlike u definicijama veličine poduzeća vidjeti Tablicu 1.

korakom. Agencija može uspostaviti registar i voditi ga na temelju dozvola, bez dodatnih administrativnih zahtjeva prema energetskim zajednicama.

Osim suprotstavljenih propisa i n**edosljedne definicije pojmova dodatno otežavaju jednoznačno tumačenje i primjenu zakona.**

Novi zakoni definiraju pojmove (čl. 3 Zakona o tržištu električne energije, odnosno čl. 4 Zakona o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji), od kojih su neki drugačije definirani drugim zakonima: npr. kupac, krajnji kupac, mikropoduzentik, mali poduzetnik, vidjeti tablicu 1). Odnosi među pojmovima nisu jasni (npr. kupac s vlastitom proizvodnjom, aktivni kupac, potrošači vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički; aktivni kupac i energetska zajednica građana, zajednica obnovljive energije, vidjeti Prilog 1).

Preporuča **se** usklađivanje definicija u različitim zakonima i njihovo dosljedno korištenje, čime se smanjuje mogućnost proizvoljne interpretacije i nejednolike primjene, te nedosljednosti i neusklađenosti različitih zakona.

Tablica 1. Usporedba definicija pojmova

	Zakon o tržištu električne energije	Drugi propisi
Kupac	Kupac na veleprodajnom tržištu ili krajnji kupac električne energije	Pravna ili fizička osoba koja kupuje energiju (Zakon o energiji)
Krajnji kupac	Kupac koji kupuje električnu energiju za vlastitu uporabu.	Kupac koji kupuje energiju za vlastitu uporabu, odnosno potrošnju.
Kupac s vlastitom proizvodnjom/krajnji kupac s vlastitom proizvodnjom	Kupac s vlastitom proizvodnjom je krajnji kupac koji unutar svojih postrojenja i instalacija ima postrojenje za proizvodnju električne energije za vlastite potrebe i koji može isporučivati istodobno višak proizvedene električne energije u mrežu	krajnji kupac s vlastitom proizvodnjom je krajnji kupac električne energije na čiju je instalaciju priključeno proizvodno postrojenje za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije ili visokoučinkovite kogeneracije kojom se podmiruju potrebe krajnjeg kupca i s mogućnošću isporuke viška proizvedene električne energije u prijenosnu ili distribucijsku mrežu.(Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji)
Mikropoduzetnik/Mirko poduzeće	Poduzeće koje zapošljava manje od deset osoba i čiji godišnji promet i/ili ukupna godišnja bilanca ne prelazi 2 milijuna eura	Mikropoduzetnik ne prelazi dva od sljedeća tri uvjeta: Ukupna aktiva:2.600.000 kn Prihod 5.200.000 kn

		Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine:10 (Zakon o računovodstvu NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20)
Mali poduzetnik /mali kupac koji nije kućanstvo/malo poduzeće	Malo poduzeće je poduzeće koje zapošljava manje od 50 osoba i čiji godišnji promet i/ili ukupna godišnja bilanca ne prelazi 10 milijuna eura.	Mali poduzetnici su oni koji nisu mikropoduzetnici i ne prelaze granične pokazatelje u dva od sljedeća tri uvjeta: Ukupna aktiva 30 milijuna kn Prihod 60 milijuna kn Prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 50 radnika (Zakon o računovodstvu NN 78/15, 134/15, 120/16, 116/18, 42/20, 47/20) Mali kupac koji nije kućanstvo je pravna ili fizička osoba s manje od 50 radnika i s ispunjenim jednim od dva kriterija: s godišnjim prometom koji ne prelazi iznos od 54 milijuna kuna ili s imovinom koja ne prelazi iznos od 27 milijuna kuna, a koja kupuje električnu energiju za vlastito korištenje (Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučnkovitoj kogeneraciji)
Malo i srednje poduzeće		Malo i srednje poduzeće je mikropoduzeće, malo ili srednje poduzeće kako je definirano Preporukom Komisije 2003/361/EZ od 6. svibnja 2003. o definiciji mikro, malih ili srednjih poduzeća (SL L 124, 20. 5. 2003.) (Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučnkovitoj kogeneraciji) Srednji poduzetnici su oni koji nisu ni mikro ni mali poduzetnici i ne prelaze granične pokazatelje u dva od tri uvjeta:

		Ukupna aktiva 150 mil kn Prihod 300 mil kn Prosječan broj radnika tijekom godine -250 (Zakon o računovodstvu)

Izvor: sistematizacija autora

Zakon o tržištu električne energije (članak 3) definira različite vrste kupaca: kupac, aktivni kupac, kupac s vlastitom proizvodnjom, krajnji kupac, kupac iz kategorije kućanstvo, kupac koji nije kućanstvo, kupac na veleprodajnom tržištu. Osim njih, Zakon se bavi i ugroženim kupcima električne energije (članak 43) i zaštićenim kupcima (članak 44). Ugroženi i zaštićeni kupci definirani su Zakonom o energiji (NN 120/12, 14/14, 95/15, 102/15, 68/18) (Slika 1). Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji dodatno definira potrošača vlastite obnovljive energije i potrošače vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički. Pojedine kategorije kupaca se isprepliću, pa se njihova uloga može raznoliko tumačiti. Npr. različiti pragovi za svrstavanje poduzeća u male i srednje poduzetnike otvara pitanja mogućnosti njihova sudjelovanja u energetskim zajednicama građana.

Glavni nalazi

Zakon o tržištu električne energije i Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji ne potiču uključivanje građana u energetsku tranziciju kroz uspostavu energetskih zajednica. Postavljena su brojna ograničenja (područja djelovanja, članstva, pravnog oblika) koja onemogućavaju ostvarivanje pozitivnih učinaka i razvoj kapaciteta za lokalno djelovanje. Nejasna i međusobno suprotstavljena pravila otvaraju mogućnosti različitog tumačenja, odnosno stvaranje uvjeta za pogodovanje ili korupciju.

Energetske zajednice građana mogu djelovati na uskom geografskom području, s malim brojem članova, a članovi ne mogu biti poduzetnici (uključujući i male i srednje poduzetnike) koji profesionalno obavljaju neku od usluga relevantnih za rad energetskih zajednica. Članovi energetskih zajednica/zajednica obnovljive energije mogu biti mikro i mala poduzeća te jedinice lokalne samouprave. Nisu spomenute udruge, sindikati, zaklade, političke stranke, odnosno ostale pravne osobe na koje se odnose propisi o neprofitno računovodstvo. To znači da među članovima neće prevladavati osobe s iskustvom i kapacitetom za članstvo u neprofitnim organizacijama.

Time se onemogućava razvoj institucijskog kapaciteta energetskih zajednica – vezano uz financijsko poslovanje i područje djelovanja. Ograničenja vezana uz vlasništvo i mjesto stanovanja za fizičke osobe isključuju sudjelovanje najmodavaca i najmoprimaca u energetskoj tranziciji. Ograničenje da član energetske zajednice građana ne smije imati više od 40% udjela u vlasništvu pravne osobe drugog vlasnika udjela ili člana iste energetske zajednice građana onemogućavaju sudjelovanje fizičkih osobe koje su ujedno i vlasnici mikro i malih poduzeća u energetskim zajednicama. Npr. vlasnik kuće, u kojoj djeluje mikro poduzeće u kojem vlasnik kuće radi, ne može biti član energetske zajednice kao fizička osoba i kao mikropoduzetnik.

Da bi se ubrzala energetska tranzicija i omogućilo ostvarivanje njezinih pozitivnih društvenih, ekonomskih i okolišnih učinaka, potrebno je revidirati Zakon o tržištu električne energije i Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji .

To se prvenstveno odnosi na:

1) proširenje područja na kojem energetske zajednice mogu djelovati i proširenje članstva
2) ukidanje nepotrebnih administrativnih postupaka vezanih uz upis u različite registre i ishođenje dozvola (npr. nakon dozvole u registar koji vodi ista organizacija).
3) usklađivanje terminologije i dopuštenih aktivnosti s drugim propisima, te preciziranje postavljenih kriterija (privatno poduzeće, pretežita djelatnost, način vođenja knjiga).

Prilog: pojmovi – diferencijacija kupaca

Slika 1 Vrste kupaca

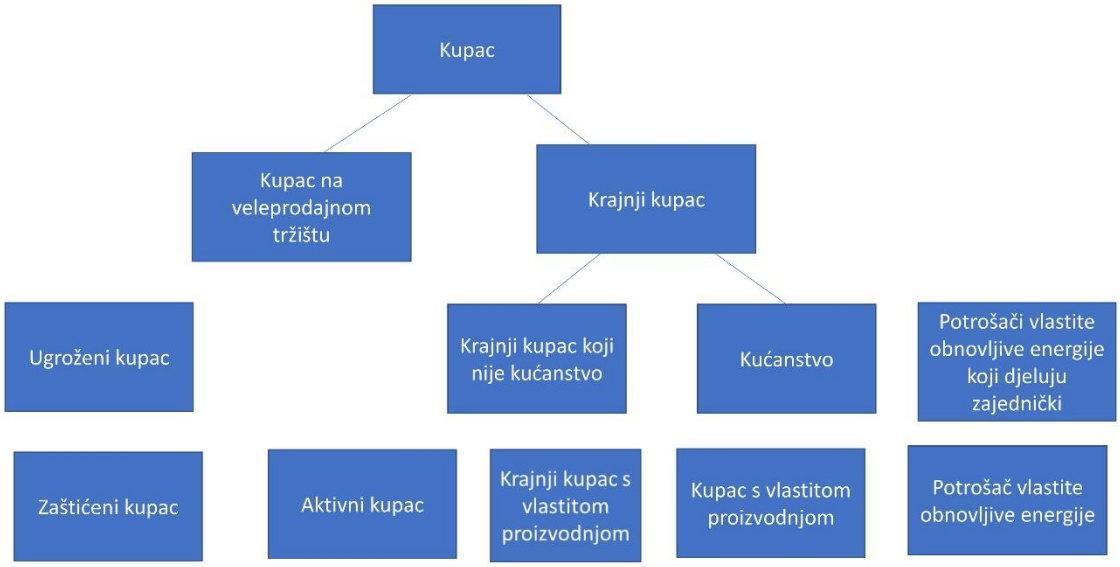

Zakon o tržištu električne energije (članak 3) definira različite vrste kupaca: kupac, aktivni kupac, kupac s vlastitom proizvodnjom, krajnji kupac, kupac iz kategorije kućanstvo, kupac koji nije kućanstvo, kupac na veleprodajnom tržištu. Osim njih, Zakon se bavi i ugroženim kupcima električne energije (članak 43) i zaštićenim kupcima (članak 44). Ugroženi i zaštićeni kupci definirani su Zakonom o energiji (NN 120/12, 14/14, 95/15, 102/15, 68/18) (Slika 1). Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji dodatno definira potrošača vlastite obnovljive energije i potrošače vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički. Pojedine kategorije kupaca se isprepliću, pa se

njihova uloga može raznoliko tumačiti. Npr. različiti pragovi za svrstavanje poduzeća u male i srednje poduzetnike otvara pitanja mogućnosti njihova sudjelovanja u energetskim zajednicama građana.

Prema Zakonu o tržištu električne energije, kupci se dijele na krajnje kupce i kupce na veleprodajnom tržištu. Krajnji kupac je kupac koji kupuje električnu energiju za vlastitu uporabu. Kupac može imati vlastitu proizvodnju. Aktivni kupac je krajnji kupac, ili skupina krajnjih kupaca koji djeluju zajedno. Aktivni kupac troši ili skladišti električnu energiju proizvedenu u vlastitom prostoru smještenom unutar definiranih granica ili koji prodaje električnu energiju koju sam proizvodi ili sudjeluje u pružanju fleksibilnosti ili u programima energetske učinkovitosti, uz uvjet da te djelatnosti nisu njegova primarna trgovačka ili profesionalna djelatnost. Odnosno, aktivni kupac može, ali ne mora biti kupac s vlastitom proizvodnjom (npr. aktivni kupac može skladištiti energiju iz mreže i sudjelovati u fleksibilnosti ili programima energetske učinkovitosti), a može biti potrošač vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički . Aktivni kupac (skupina krajnjih kupaca koji djeluju zajedno) i energetske zajednice građana (može sudjelovati u proizvodnji, među ostalim iz obnovljivih izvora, opskrbi, potrošnji, agregiranju, skladištenju energije, uslugama energetske učinkovitosti ili uslugama punjenja za električna vozila ili pružati druge energetske usluge svojim članovima ili vlasnicima udjela) mogu obavljati slične aktivnosti, ali razlikuju se po pravnom obliku. Aktivan kupac je neformalan, a energetska zajednica je pravna osoba osnovana u Hrvatskoj, koja vodi knjige prema Zakonu o financijskom poslovanju i računovodstvu neprofitnih organizacija, ishodi dozvolu za obavljanje djelatnosti i upisuje se u najmanje dva registra (neprofitnih pravnih osoba kod Ministarstva financija i energetskih zajednica kojeg vodi Hrvatska energetska regulatorna agencija –HERA).

Vrlo su slične definicije „krajnjeg kupca s vlastitom proizvodnjom“ (prema Zakonu o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji); “kupca s vlastitom proizvodnjom” (prema Zakonu o tržištu električne energije), „potrošača vlastite obnovljive energije“ i „potrošača vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički“. Na instalaciju krajnjeg kupca s vlastitom proizvodnjom priključeno je proizvodno postrojenje za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora energije, dok krajnji kupac s vlastitom proizvodnjom *unutar svojih postrojenja i instalacija ima* postrojenje za proizvodnju električne energije. Potrošač vlastite obnovljive energije je krajnji korisnik koji na *svom obračunskom* mjernom mjestu proizvodi električnu energiju iz obnovljivih izvora za vlastitu potrošnju ili skladišti ili prodaje električnu energiju iz obnovljivih izvora koju je sam proizveo, uz uvjet da potrošačima vlastite obnovljive energije koji nisu kućanstva te aktivnosti ne čine njihovu glavnu komercijalnu ili profesionalnu djelatnost. Potrošači vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički je skupina koja se sastoji od barem dva potrošača vlastite obnovljive energije koji djeluju zajednički i koji su smješteni u istoj zgradi ili stambenom kompleksu, pod uvjetom da se priključuju na niskonaponski vod zajedničke srednjonaponske distribucijske trafostanice. Pri tome Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji ne definira što je krajnji korisnik i u kakvom je odnosu s krajnjim kupcem s vlastitom proizvodnjom.

Razlikovanje kupaca iz kategorije kućanstva i ostalih krajnji kupaca kategorizacija je koju koriste opskrbljivači i nude različite cijene.

Da bi se ubrzala energetska tranzicija i omogućilo ostvarivanje njezinih pozitivnih društvenih, ekonomskih i okolišnih učinaka, potrebno je revidirati Zakon o tržištu električne energije i Zakon o obnovljivim izvorima energije i visokoučinkovitoj kogeneraciji .

To se prvenstveno odnosi na:

1) proširenje područja na kojem energetske zajednice mogu djelovati i proširenje članstva
2) pojednostavljenje pravnih i administrativnih postupaka vezanih u upis u različite registre i ishođenje dozvola.
3) usklađivanje terminologije i dopuštenih aktivnosti s drugim propisima, te preciziranje postavljenih kriterija (npr. onih koji se odnose na mala i srednja poduzeća)